

مقایسه راهبردهای مطالعه (شناختی، فراشناختی) و مولفه‌های شخصیتی در دانشجویان دختر قوی و ضعیف تحصیلی دانشگاه پیام نور استان مازندران

مرتضی ترخان^{۱*}

(۱) استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه پیام نور
*نویسنده مسوول: mttmaster20@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله ۹۰/۱۱/۳ تاریخ آغاز بررسی مقاله ۹۱/۱/۲۲ تاریخ پذیرش مقاله ۹۱/۲/۷

چکیده

هدف این پژوهش، مقایسه راهبردهای مطالعه (شناختی و فراشناختی) و مولفه‌های شخصیتی در دانشجویان دختر قوی و ضعیف تحصیلی دانشگاه پیام نور استان مازندران بود. روش تحقیق، علی-مقایسه‌ای و طرح آن دو گروهی بوده است. برای نمونه‌گیری از میان مراکز دانشگاه پیام نور استان مازندران، ۵ مرکز و از هر مرکز پنج رشته تحصیلی و در هر رشته تحصیلی ۸ دانشجوی دختر قوی تحصیلی و ۸ دانشجوی دختر ضعیف تحصیلی به‌طور تصادفی انتخاب گردید. بنابراین نمونه نهایی این تحقیق، ۲۰۰ نفر (۵۸×۵) از دانشجویان دختر ضعیف تحصیلی بودند. برای اندازه‌گیری راهبردهای مطالعه و مولفه‌های شخصیتی از پرسشنامه راهبردهای شناختی و فراشناختی و پرسشنامه شخصیتی فرم کوتاه NEO استفاده شده است. تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون t مقایسه میانگین‌های مستقل نشان داد، دانشجویان دختر قوی تحصیلی در مقایسه با دانشجویان دختر ضعیف تحصیلی، نه تنها از راهبردهای شناختی و فراشناختی بیشتری استفاده کردند، بلکه به استثناء در مولفه روان‌رنجوری، در دیگر مولفه‌های شخصیتی دانشجویان قوی تحصیلی برون‌گراتر، انعطاف‌پذیرتر، سازگارتر و وظیفه‌شناس‌تر بودند. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات دیگر همگرایی دارد و این تحقیقات نشان می‌دهند، راهبردهای مطالعه و مولفه‌های شخصیتی نقش مؤثری در پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان دارد.

کلید واژه‌گان: راهبردهای مطالعه، مولفه‌های شخصیتی، دانشجویان قوی و ضعیف تحصیلی

مقدمه

عوامل شخصیتی نظیر خودباوری تحصیلی، اعتماد به نفس، ارزش‌گذاری تحصیلی، ثبات هیجانی، انعطاف‌پذیری شناختی، هوش، راهبردهای مطالعه و خلاصه سبک مقابله‌ای که افراد با محیط دارند، نقش اساسی و تعیین‌کننده‌ای در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارد (بتی^۱، ۱۹۹۸ ص ۲۵). تحقیقات نشان داده است در میان عوامل فوق، راهبردهای مطالعه^۲ نقش مؤثری در یادگیری دانش‌آموزان دارد. منظور از راهبرد، به گروهی از فنون گفته می‌شود که به یادگیرندگان کمک می‌کند تا به هدف‌های رفتاری از پیش تعیین شده

بی‌تردید تمام پیشرفت‌های حیرت‌آور دنیای کنونی محصول یادگیری انسان‌ها است. محیط و آنچه در آن قرار دارد، به‌طور مداوم در معرض تغییر می‌باشد. انسان‌ها نیز برای هماهنگ شدن با این تغییرات و یا برای مقابله و مبارزه با آن‌ها، پیوسته در کوشش و تلاش برای یادگیری و افزودن بر دانش و تجارب خویش هستند (سیف، حسینی لرگانی، ۱۳۸۰ ص ۹۴). امروزه عوامل بسیار زیادی همچون عوامل اقتصادی و اجتماعی خانواده، نوع نگاه خانواده به درس و مدرسه، امکانات و تکنولوژی‌های آموزشی، انتظارات خانواده و معلمان،

۱. Betty, B.B

۲. Study strategies

فراشناختی را این‌گونه بیان می‌دارد. وقتی که یادگیرنده قصد می‌کند مفاهیم علوم‌شناختی را یاد بگیرد، شروع به خواندن مطالب می‌کند، مطالب را یادداشت‌برداری می‌کند، زیر مطالب جدید و مهم خط می‌کشد یا مطالب را به زبان خود برمی‌گرداند و تکرار و تمرین می‌کند. در این موقع از راهبردهای شناختی استفاده کرده است اما زمانی که همین دانش‌آموز برای این‌که آگاه شود مطالب را یاد گرفته است، سوال طرح می‌کند و یا سعی می‌کند به سوالات درس پاسخ دهد و زمان لازم برای پاسخدهی به سوال خود تعیین می‌کند، در چنین مواقعی از راهبردهای فراشناختی استفاده نموده است. تحقیقات زیادی نقش استفاده از راهبردهای شناختی و فراشناختی را در عملکرد تحصیلی بالا نشان داده است. مثلاً یاپیسی^{۱۴} و بادا^{۱۵} (۲۰۰۴) در پژوهشی بر روی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترا نشان دادند، آموزش استفاده از راهبردهای شناختی و فراشناختی از عوامل بسیار قوی در تفاوت‌گذاری نمرات دانشجویان و یادگیری زبان می‌باشد. در همین راستا ساریکوبان^{۱۶} (۲۰۰۸) در طی تحقیقی نشان داد، استفاده از راهبردهای شناختی و فراشناختی تأثیر مستقیمی بر روی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان داشته و این راهبردها می‌توانند به یادگیری بهینه زبان منجر شوند. یافته دیگری که با تحقیقات فوق همسوئی دارد تحقیق لامبرت^{۱۷} (۲۰۰۰)، پینتریچ^{۱۸} (۲۰۰۲) اسکیتا^{۱۹} (۲۰۰۲) می‌باشد. این محققان در تحقیقات خود نشان دادند، استفاده از راهبردهای شناختی و فراشناختی لذت خواندن و درک و فهم را در یادگیرندگان افزایش می‌دهد، موجبات تسریع در حل مسائل به‌خصوص مسائل پیچیده را فراهم می‌سازد و هر چقدر دانشجویان در مورد راهبردهای مؤثر یادگیری و توانایی‌ها و حافظه بیشتر آگاهی داشته باشند، به همان اندازه احتمال افزایش پیشرفت تحصیلی در آن‌ها وجود

خود برسند. (گراهام^۱، ۲۰۰۳ ص ۵۱۹). متخصصان علوم رفتاری راهبردهای مطالعه را به راهبردهای شناختی و فراشناختی^۲ تقسیم‌بندی می‌کنند. منظور از راهبردهای شناختی شامل: راهبردهای مرور کردن^۳ (یعنی تکرار فعال یک موضوع برای به‌خاطر سپردن آن)، بسط دادن^۴ (یعنی گسترش و ایجاد پیوند و ارتباط بیشتر بین مطالب یادگیری)، سازماندهی اطلاعات^۵ (یعنی ایجاد یک چارچوب ساختاری نظم یافته برای یادگیری مطالب پیچیده) می‌باشد که به کمک آن‌ها یادگیرندگان بین اطلاعات قبلی و اطلاعات جدید به‌منظور ذخیره‌سازی در حافظه ارتباط برقرار می‌کنند (هاکر^۶، ۱۹۹۸ ص ۴۴). منظور از راهبردهای فراشناختی شامل راهبردهای: برنامه‌ریزی^۷ (یعنی پیش‌بینی هدف‌های یادگیری متناسب با سرعت مطالعه)، نظارت و کنترل^۸ (یعنی ارزشیابی یادگیرنده از میزان یادگیری خود به‌منظور آگاهی یافتن از چگونگی پیشرفت خود)، نظم‌دهی^۹ (یعنی انعطاف‌پذیری در روش یادگیری به‌منظور تغییر شیوه یادگیری در صورت لزوم) می‌باشد که یادگیرندگان به کمک آن‌ها بر راهبردهای شناختی خود نظارت و کنترل می‌کنند (هارتمن^{۱۰}، ۲۰۰۱ ص ۵۲). به دیگر سخن راهبردهای فراشناختی یعنی توانایی فرد برای تفکر درباره فرایندهای فکری خودش، توجه دقیق به آن‌ها به‌خصوص تلاش برای دستیابی به توانایی‌های شناختی پیچیده (استرنبرگ^{۱۱} و بهنا^{۱۲}، ۱۹۹۶ ص ۶۲). متخصصان علوم رفتاری بین راهبردهای شناختی و فراشناختی تمایز قائل می‌شوند مثلاً لفرانسوا^{۱۳} (۱۹۹۷) تفاوت بین راهبردهای شناختی و

1. Graham, Z.J

2. Cognitive and metacognitive strategies

3. Review

4. Expending

5. Information

6. Hacker, D.J

7. Planing

8. Monitoring and control

9. Regulating

10. Hartman, H.Y

11. Sternberg, R.G

12. Bhana, K

13. Lefransova. G. R.

14. Yapici, G.E.

15. Bada, E.

16. saricoban, A.

17. Lambert, M.A.

18. Pintrich, R.P

19. Skitka, H.D.

رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و عملکرد تحصیلی را مورد بررسی قرار داد. این محقق دریافت ویژگی‌های شخصیتی همچون اعتماد به نفس، خودباوری و انعطاف‌پذیری شناختی موجبات انگیزش تحصیلی بیشتر و این مهم به نوبه خود باعث افزایش عملکرد تحصیلی بالا، یادگیری بیشتر، نگهداری و تعمیم آن خواهد شد. همچنین مایرز^{۱۳} (۲۰۰۵) ویژگی‌های شخصیتی خود-کارآمدی^{۱۴}، برون‌گرایی و مسئولیت‌پذیری را در گروهی از دانشجویان مورد بررسی قرار داد. این محقق دریافت عوامل شخصیتی فوق نه تنها باعث مقاومت، تلاش و پشتکار در زمینه پیشرفت تحصیلی می‌شوند بلکه باعث رهاسازی افیون‌های درون‌زاد^{۱۵} می‌شوند. این مهم به علت حالت‌های خوشایندی که برای فرد ایجاد می‌کند، خستگی جسمی و روانی او را کاهش داده و به فرد اجازه می‌دهند عملکرد موثرتری در رابطه با مسائل تحصیلی خود داشته باشند. یافته‌دیگری که با یافته‌های فوق همگرایی دارد تحقیق سیلورمن^{۱۶} (۲۰۰۴) می‌باشد. این محقق در تحقیقات خود دریافت، دانش‌آموزان تیزهوش در مقایسه با دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی بالا و دانش‌آموزان پیشرفت تحصیلی بالا در مقایسه با دانش‌آموزان پیشرفت تحصیلی پایین انعطاف‌پذیری شخصیتی و شناختی بالائی دارند، شجاعت در کنکاش عقاید دارند، وظیفه‌شناسی و سازگاری اجتماعی آن‌ها بالاتر می‌باشد و احساس هدفمندی بیشتری در زندگی خود می‌کنند. در همین راستا مک کوبی (۲۰۰۵) رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و پیشرفت تحصیلی را در دانش‌آموزان دبیرستانی مورد بررسی قرار داد. این محقق دریافت دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی بالا نسبت به دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی پایین از تاب‌آوری، سخت‌کوشی، مسئولیت‌پذیری، سازگاری اجتماعی بالاتری برخوردارند و در برابر مشکلات تحصیلی نه تنها مقاوم‌تر هستند بلکه در برابر آن جدیت و پشتکار

دارد. از جمله عوامل دیگری که نقش اساسی در عملکرد تحصیلی دارد شخصیت^۱ و ویژگی‌های شخصیتی^۲ می‌باشد. منظور از شخصیت یک کلیت روان‌شناختی است که انسان‌ها را از هم متمایز می‌سازد و در تمام ظرفیت‌های فراگیر فرد در سازگاری با محیط نقش مؤثری دارد (مای‌لی^۳، ۱۹۸۸ به نقل از منصور ۱۳۶۹، ص ۱۷). تحقیقاتی که مک‌گری^۴ و کاستا^۵ (۲۰۰۱) در زمینه مؤلفه‌های شخصیتی انجام دادند، به پنج عامل بزرگ شخصیتی اشاره داشتند که در تمام ظرفیت‌های فراگیر افراد نقش دارند. این عوامل عبارتند از: ۱- روان‌رنجور خوئی^۶ (افرادی که نگران، عصبی، نامطمئن و ترسو می‌باشند) ۲- برون‌گرایی^۷ (افرادی که خون‌گرم، فعال، اجتماعی، خوش‌بین و مهربان می‌باشند) ۳- انعطاف‌پذیری^۸ (افرادی که کنجکاو، خلاق و مبتکر هستند و تخیل غیرستتی و علایق متنوع دارند) ۴- سازگاری^۹ (افرادی که خوش‌قلب، قابل اعتماد، خوش‌باور، مهم، مقاوم و باگذشت می‌باشند) ۵- وظیفه‌شناسی^{۱۰} (افرادی که منظم، قابل اعتماد، سخت‌کوش، دقیق، برانگیخته و پراستقامت می‌باشند) (پروین^{۱۱}، ۲۰۰۱، به نقل از کدیور و جوادی، ۱۳۸۱ ص ۲۱۸). مک‌گری و کاستا (۱۹۹۲) مؤلفه‌های شخصیتی را بر روی ۲۰۷ دانشجو مورد بررسی قرار دادند. این محققان دریافتند، دانشجویانی که در ویژگی‌های شخصیتی وظیفه‌شناس، انعطاف‌پذیری و سازگاری نمرات بالاتری دارند، نه تنها از انگیزش تحصیلی بالاتر برخوردارند بلکه از عملکرد تحصیلی بالاتری نیز برخوردار می‌باشند. در همین راستا شونگ^{۱۲} (۲۰۰۵)

1 . Personality

2 . Personality characteristics

3 . Melli, R.

4 . Mccrae, R.R.

5 . Kosta, P.T.

6 . Neurotism

7 . Extroversion

8 . Openness

9 . Agreeableness

10 . Conscientionness

11 . Pervin, A, L.

12 . Schunk, D,H

13 . Myers G, D.

14 . Self-efficiency

15 . Endogenous opioids

16 . Silverman, H,P.

مشخص گردیده‌اند. منظور از دانشجویان قوی تحصیلی به دانشجویانی گفته می‌شود که معدل ۱۷ به بالا و دانشجویان ضعیف تحصیلی به دانشجویانی گفته می‌شود که معدل ۱۲ به پایین داشتند. شایان ذکر است دانشجویان فوق از ترم چهارم به بالا بودند و معدل کل چهار ترم نقطه برش قوی و ضعیف تحصیلی بوده است. از آنجا که در تحقیقات علی-مقایسه‌ای و آزمایشی حداقل اعضای نمونه باید ۱۵ نفر باشد (دلاور، ۱۳۸۰ ص ۱۳۱)، لذا در این تحقیق سعی گردید ۴۰ الی ۵۰ درصد اعضای جامعه، به‌طور تصادفی به‌عنوان نمونه نهایی انتخاب شوند. نحوه کار بدین صورت بود در هر مرکز از هر رشته مشخص شده، ۸ نفر به‌عنوان دانشجوی دختر قوی تحصیلی و ۸ نفر به‌عنوان دانشجوی دختر ضعیف تحصیلی از میان دانشجویان شناسایی شده به‌طور تصادفی انتخاب شدند. از آنجا در هر مرکز پنج رشته انتخاب گردید و در هر رشته ۸ نفر، بنابراین در هر مرکز ۴۰ نفر به‌عنوان دانشجوی قوی تحصیلی ($5 \times 8 = 40$) و ۴۰ نفر به‌عنوان دانشجوی ضعیف تحصیلی به‌طور تصادفی انتخاب شدند. با توجه به این‌که پنج مرکز در این تحقیق مورد مطالعه قرار گرفتند بنابراین ۲۰۰ نفر (5×40) به‌عنوان دانشجوی قوی تحصیلی و ۲۰۰ نفر (5×40) به‌عنوان دانشجوی ضعیف تحصیلی انتخاب گردیدند. بعد از این‌که نمونه‌گیری نهایی در هر مرکز انجام گرفت، پرسشنامه راهبردهای شناختی و فراشناختی و پرسشنامه شخصیتی فرم کوتاه پنج‌عاملی NEO توسط کارشناسان آموزشی در اختیار دانشجویان فوق قرار گرفت و پس از تکمیل آن، جمع‌آوری، داده‌های مورد لزوم استخراج و از طریق برنامه آماری SPSS مورد پردازش قرار گرفت.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

پرسشنامه راهبردهای شناختی-فراشناختی^۲: این پرسشنامه توسط شقاقی (۱۳۸۲) تدوین گردید. این

بیشتری از خود نشان می‌دهند. با توجه به تحقیقات فوق و با توجه به این‌که هدف اصلی این تحقیق مقایسه راهبردهای شناختی و فراشناختی دانشجویان دختر قوی و ضعیف تحصیلی بوده است، لذا این پژوهش درصدد پاسخگویی به سوالات ذیل بوده است.

- ۱- آیا دانشجویان دختر قوی تحصیلی در مقایسه با دانشجویان دختر ضعیف تحصیلی بیشتر از راهبردهای شناختی استفاده می‌کنند؟
- ۲- آیا دانشجویان دختر قوی تحصیلی در مقایسه با دانشجویان دختر ضعیف تحصیلی بیشتر از راهبردهای فراشناختی استفاده می‌کنند؟
- ۳- آیا بین دانشجویان دختر قوی تحصیلی و دانشجویان دختر ضعیف تحصیلی از لحاظ ویژگی‌های شخصیتی (روان‌رنجوری، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، سازگاری و وظیفه‌شناسی) تفاوت وجود دارد؟

روش تحقیق

از آنجا که متغیرهای مورد مطالعه از قبل اتفاق افتاده‌اند و محقق در دستکاری متغیرها نقشی نداشته است و متغیرها در دو گروه مستقل مورد مطالعه قرار گرفتند، روش این تحقیق علی-مقایسه‌ای^۱ می‌باشد. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دختر قوی و ضعیف تحصیلی رشته‌های علوم انسانی مراکز دانشگاه پیام نور استان مازندران و نمونه آماری عبارتند از ۲۰۰ نفر از دانشجویان دختر قوی تحصیلی و ۲۰۰ نفر از دانشجویان دختر ضعیف تحصیلی رشته‌های علوم انسانی مراکز دانشگاه پیام نور استان مازندران بوده است که از میان ۸ مرکز پیام نور استان مازندران نخست ۵ مرکز ساری، بابل، آمل، نوشهر و رامسر به‌طور تصادفی انتخاب شدند. از میان رشته‌های علوم انسانی ۵ رشته روان‌شناسی، الهیات، علوم تربیتی، علوم اجتماعی و حقوق به‌طور تصادفی انتخاب گردید. جهت نمونه‌گیری نهایی در هر مرکز در رشته‌های فوق، دانشجویان دختر قوی و ضعیف تحصیلی توسط کارشناسان آموزشی

^۲ . Cognitive-metacognitive strategies inventory

^۱ . Casual-comparative research

دانشجویانی که معدل ۱۷ به بالا داشتند به‌عنوان دانشجویان قوی تحصیلی و دانشجویانی که معدل ۱۲ به پایین داشتند، به‌عنوان دانشجویان ضعیف تحصیلی در نظر گرفته شدند. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌های خام از شاخص‌های توصیفی نظیر میانگین و انحراف معیار و برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون t مقایسه میانگین‌های مستقل استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

فرضیه اول پژوهش: دانشجویان دختر قوی تحصیلی در مقایسه با دانشجویان دختر ضعیف تحصیلی بیشتر از راهبردهای شناختی استفاده می‌کنند.

پرسشنامه سه راهبرد شناختی (مرور کردن، بسط دادن و سازماندهی اطلاعات) و سه راهبرد فراشناختی (برنامه‌ریزی، نظارت و کنترل، نظم‌دهی) را شامل می‌شود. سوالات این پرسشنامه براساس هرگز (نمره صفر)، گاهی اوقات (نمره ۱)، به‌طور متوسط (نمره ۲)، اغلب اوقات (نمره ۳) و همیشه (نمره ۴) نمره‌گذاری می‌شود. نمره بالا در این پرسشنامه بیانگر این واقعیت است که فرد از راهبردهای مطالعه در یادگیری خود بیشتر استفاده می‌کند. پایایی این پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ (۰/۹۱) در نمونه دانشجویان پیام نور استان تهران گزارش شده است.

پرسشنامه شخصیتی فرم کوتاه پنج عاملی

NEO^۱: این پرسشنامه دارای ۶۰ سوال بوده که براساس تحلیل عاملی در سال ۱۹۸۶ توسط مک‌گری و گاستا (به نقل از فتیحی آشتیانی، ۱۳۸۸ ص ۴۹) ساخته شده است. این پرسشنامه، پنج عامل بزرگ روان‌رنجوری، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، سازگاری و وظیفه‌شناسی را می‌سنجد. هر سوال این پرسشنامه نمره صفر تا چهار را به خود اختصاص داده و هر یک از عوامل فوق، ۱۲ سوال پرسشنامه را پوشش می‌دهد. بنابراین حداکثر نمره‌ای که آزمودنی در هر یک از عوامل می‌گیرد، نمره ۴۸ می‌باشد. ملازاده (۱۳۸۱) آلفای کل این پرسشنامه را ۰/۸۳ و برای پنج عامل فوق به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۳، ۰/۷۴، ۰/۷۶ و ۰/۸۷ بر روی فرزندان شاهد گزارش نموده است. همچنین گروسی فرشی (۱۳۸۰) فرم کوتاه پرسشنامه شخصیتی پنج عاملی را بر روی ۲۰۸ از دانشجویان با روش بازآزمایی اجرا نموده و ضریب پایایی را براساس عوامل فوق به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۷۵، ۰/۸۰، ۰/۷۹ و ۰/۷۹ به دست آورده است.

پرونده تحصیلی دانشجویان دختر قوی و ضعیف

تحصیلی: برای این‌که دانشجویان قوی و ضعیف تحصیلی شناسایی گردند، به پرونده تحصیلی آن‌ها مراجعه شد و براساس معدل کل ۴ ترم آن‌ها،

^۱ . Short-form personality inventory of NEO-factor five

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی، انحراف معیار و آزمون t مقایسه میانگین‌های مستقل

متغیرها	گروه‌ها	N	\bar{X}	S	d.f	t	p	sig
راهبردهای شناختی	دانشجویان قوی تحصیلی	۲۰۰	۱۰۷/۲۳	۱۳/۱۰	۳۹۸	۱۰/۶۸	<۰/۰۵	۰/۰۰۱
	دانشجویان ضعیف تحصیلی	۲۰۰	۸۵/۲۲	۱۸/۲۹				

جدول ۲: شاخص‌های توصیفی، انحراف معیار و آزمون t مقایسه میانگین‌های مستقل

متغیرها	گروه‌ها	N	\bar{X}	S	d.f	t	p	sig
راهبردهای فراشناختی	دانشجویان قوی تحصیلی	۲۰۰	۱۱۲/۲۵	۱۴/۱۸	۳۹۸	۱۱/۲۵	≤۰/۰۵	۰/۰۰۱
	دانشجویان ضعیف تحصیلی	۲۰۰	۹۲/۱۸	۱۷/۲۸				

مقایسه میانگین‌های مستقل استفاده شده است. آزمون t به دست آمده (۱۱/۲۵) در سطح $p \leq ۰/۰۵$ تفاوت معنادار بین دو گروه را نشان می‌دهد. به عبارت دیگر دانشجویان قوی تحصیلی در مقایسه با دانشجویان ضعیف تحصیلی از راهبردهای فراشناختی بیشتری استفاده می‌کنند.

فرضیه سوم پژوهش: بین دانشجویان دختر قوی تحصیلی و دانشجویان دختر ضعیف تحصیلی از لحاظ ویژگی‌های شخصیتی (روان‌رنجوری، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، سازگاری و وظیفه‌شناسی) تفاوت وجود دارد.

جدول فوق نشان می‌دهد تفاضل میانگین ویژگی روان‌رنجوری در دانشجویان قوی و ضعیف تحصیلی $۱/۵۳$ نمره ($۱۴/۷۸-۱۳/۲۵=۱/۵۳$)، در ویژگی برون‌گرایی $۷/۵۸$ نمره ($۲۸/۱۲-۲۰/۵۴=۷/۵۸$) در ویژگی انعطاف‌پذیری $۵/۵۳$ نمره ($۲۲/۸۷=۵/۵۳$) در ویژگی سازگاری $۷/۱۸$ نمره ($۲۸/۴۰=۷/۱۸$) در ویژگی وظیفه‌شناسی $۸/۵۱$ نمره می‌باشد ($۲۸/۶۲-۲۰/۱۱=۸/۵۱$). به جز ویژگی روان‌رنجوری تفاوت محسوسی بین دو گروه در برخورداری از ویژگی برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، سازگاری و وظیفه‌شناسی وجود دارد. حال برای این‌که مشاهده شود این تفاوت‌ها معنادار است از آزمون t مقایسه میانگین‌های مستقل استفاده شده است.

همان‌طوری که جدول فوق نشان می‌دهد، تفاضل میانگین استفاده از راهبردهای شناختی در دانشجویان قوی و ضعیف تحصیلی $۲۲/۰۱$ نمره می‌باشد ($۱۰۷/۲۳-۸۵/۲۲=۲۲/۰۱$). مشاهده می‌شود دانشجویان قوی تحصیلی در مقایسه با دانشجویان ضعیف تحصیلی بیشتر از راهبردهای شناختی استفاده می‌کنند.

جهت این‌که مشخص گردد این تفاوت معنادار است از آزمون t مقایسه میانگین‌ها استفاده شد. t به دست آمده ($۱۰/۶۸$) در سطح $p \leq ۰/۰۵$ تفاوت معنادار بین دو گروه را نشان می‌دهد. به دیگر سخن دانشجویان قوی تحصیلی در مقایسه با دانشجویان ضعیف تحصیلی بیشتر از راهبردهای شناختی استفاده می‌کنند.

فرضیه دوم پژوهش: دانشجویان دختر قوی تحصیلی در مقایسه با دانشجویان دختر ضعیف تحصیلی بیشتر از راهبردهای فراشناختی استفاده می‌کنند.

جدول فوق نشان می‌دهد تفاضل میانگین استفاده از راهبردهای فراشناختی در دانشجویان قوی و ضعیف تحصیلی $۱۹/۰۷$ نمره می‌باشد ($۱۹/۰۷=۹۲/۱۸$) مشاهده می‌شود تفاوت محسوسی بین دانشجویان قوی و ضعیف تحصیلی در استفاده از راهبردهای فراشناختی وجود دارد. حال برای این‌که مشاهده شود این تفاوت معنادار است از آزمون t

جدول ۳: شاخص‌های توصیفی و آزمون t مقایسه میانگین‌های مستقل

متغیرها	گروه‌ها	N	\bar{X}	S	d.f	t	p	sig
---------	---------	---	-----------	---	-----	---	---	-----

روان رنجوری	دانشجویان قوی تحصیلی	۲۰۰	۱۳/۲۵	۲/۷۸	۳۹۸	۱/۱۳	≤۰/۰۵	۰/۶۷۸
	دانشجویان ضعیف تحصیلی	۲۰۰	۱۴/۷۸	۲/۵۲				
برون‌گرایی	دانشجویان قوی تحصیلی	۲۰۰	۲۸/۱۲	۴/۲۱	۳۹۸	۵/۱۲	≤۰/۰۵	۰/۰۰۷
	دانشجویان ضعیف تحصیلی	۲۰۰	۲۰/۵۴	۳/۷۲				
انعطاف‌پذیری	دانشجویان قوی تحصیلی	۲۰۰	۲۷/۴۰	۵/۱۲	۳۹۸	۴/۲۸	≤۰/۰۵	۰/۰۱۳
	دانشجویان ضعیف تحصیلی	۲۰۰	۲۲/۸۲	۴/۸۸				
سازگاری	دانشجویان قوی تحصیلی	۲۰۰	۲۹/۷۸	۵/۷۸	۳۹۸	۴/۷۶	≤۰/۰۵	۰/۰۱۶
	دانشجویان ضعیف تحصیلی	۲۰۰	۲۱/۶۰	۴/۶۲				
وظیفه‌شناختی	دانشجویان قوی تحصیلی	۲۰۰	۲۸/۶۲	۴/۷۱	۳۹۸	۵/۰۱	≤۰/۰۵	۰/۰۰۳
	دانشجویان ضعیف تحصیلی	۲۰۰	۲۰/۱۱	۳/۹۱				

یادداشت‌برداری، خلاصه‌کردن به زبان خود، برجسته‌سازی قسمت‌هایی از کتاب، خط کشیدن در زیر مطالب مهم، علامت‌گذاری و حاشیه‌نویسی، بکارگیری مطالب آموخته شده و انتقال آن به دیگران، تبدیل متن درسی به طرح و نمودار و خلاصه کردن اندیشه‌های اصلی یک مطلب و نشان دادن روابط میان آن‌ها استفاده می‌کنند تا بتوانند بین مطالب جدید و مطالب قبلی موجود در حافظه ارتباط برقرار سازند. ارتباط بین مطالب جدید و مطالب قبلی به نوبه خود موجب استحکام یادگیری و نتیجتاً موجب ذخیره‌سازی در حافظه بلندمدت می‌شود. اینگونه اطلاعاتی که به صورت قلاب‌های یادگیری در حافظه بلندمدت ذخیره شدند، در مواقع مورد لزوم به آسانی یادآوری و مورد استفاده قرار می‌گیرند.

فرضیه دوم این پژوهش مبنی بر این‌که دانشجویان قوی تحصیلی در مقایسه با دانشجویان ضعیف تحصیلی بیشتر از راهبردهای فراشناختی استفاده می‌کنند، مورد تأیید قرار گرفت. نتیجه این فرضیه با مطالعات محققانی مانند استرنبرگ، بهنا (۱۹۹۶) ساریکوبان (۲۰۰۸)، اسکیتا (۲۰۰۲)، لامبرت (۲۰۰۰)، پتتریچ (۲۰۰۲)، گراهام (۲۰۰۳) همسویی دارد. به دیگر سخن این فرضیه و مطالعات انجام شده مبرهن ساختند، یادگیرندگانی که از راهبردهای فراشناختی مانند برنامه‌ریزی، نظارت و کنترل و نظم‌دهی مطالب درسی استفاده می‌کنند، عملکرد تحصیلی آن‌ها به مراتب بیشتر از یادگیرندگانی است که از راهبردهای فراشناختی

آزمون t محاسبه شده در ویژگی روان‌رنجوری (۱/۱۳) و در ویژگی برون‌گرایی (۵/۱۲) در ویژگی انعطاف‌پذیری (۴/۲۸) در ویژگی سازگاری (۴/۷۶) و در ویژگی وظیفه‌شناسی (۵/۰۱) می‌باشد. بنابراین بین دو گروه به جز ویژگی روان‌رنجوری در بقیه ویژگی‌های شخصیتی مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

فرضیه اول پژوهش مبنی بر این‌که دانشجویان قوی تحصیلی در مقایسه با دانشجویان ضعیف تحصیلی بیشتر از راهبردهای شناختی استفاده می‌کنند، مورد تأیید قرار گرفت. نتیجه این فرضیه با کاوش‌ها و واری‌های محققانی همچون لفرانسوا (۱۹۹۷)، پاپیسی و بادا (۲۰۰۰)، ساریکوبان (۲۰۰۸) و شقاقی (۱۳۸۲) همخوانی دارد. به عبارت دیگر مطالعات فوق نشان دادند، یادگیرندگانی که از راهبردهای شناختی مانند مرور کردن، بسط دادن، سازماندهی اطلاعات استفاده می‌کنند، میزان یادگیری و عملکرد تحصیلی آن‌ها بالاتر از یادگیرندگانی است که از این راهبردها کمتر استفاده می‌کنند. در تحلیل این فرضیه متخصصان علوم تربیتی بر این باورند، راهبردهای شناختی ابزارهای مهمی هستند که یادگیرندگان به کمک آن‌ها اطلاعات جدید را با اطلاعات قبلی ترکیب نموده و جهت ذخیره‌سازی در حافظه بلندمدت آماده می‌کنند. به بیان بهتر یادگیرندگان قوی تحصیلی در مقایسه با یادگیرندگان ضعیف تحصیلی بیشتر از مهارت‌های شناختی مانند

می‌کنند، در مقایسه با افرادی که از چنین خصیصه‌های شخصیتی برخوردار نیستند یا کمتر برخوردارند نه تنها در زندگی شخصی موفق‌تر هستند بلکه از عملکرد تحصیلی بالاتر برخوردار می‌باشند. از سوی دیگر این تحقیقات مبرهن نمود، هوش انحصاراً تعیین‌کننده پیشرفت تحصیلی نمی‌باشد بلکه مؤلفه‌های شخصیتی نقش اساسی در ابعاد مختلف زندگی به‌خصوص زندگی تحصیلی افراد دارد. با توجه به نتایج این تحقیق و تحقیقات مشابه به‌دست‌اندرکاران آموزشی توصیه می‌شود، جهت افزایش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان، کارگاه‌های در زمینه چگونگی استفاده از راهبردهای شناختی و فراشناختی برای آن‌ها برگزار نمایند و همچنین به والدین و معلمان توصیه می‌شود، سعی نمایند فرزندان و دانش‌آموزان خود را تاب‌آورتر، مقاوم‌تر، سخت‌کوش‌تر، سازگارتر، برون‌گراتر، با مسئولیت‌تر در برابر مسائل و مشکلات تربیت نمایند.

منابع

- پروین، جان. (۲۰۰۱). *شخصیت، نظریه و پژوهش*. ترجمه پروین کدیور و محمدجعفر جوادی. تهران: آبیژ
- دلاور، علی. (۱۳۸۰). *مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی*. تهران: رشد
- سیف، علی‌اکبر و حسینی لرگانی، مریم. (۱۳۸۰). مقایسه سبک‌های یادگیری دانشجویان با توجه به جنسیت مقاطع تحصیلی و رشته تحصیلی. *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*. سال هفتم، شماره اول.
- شقاقی، فرهاد. (۱۳۸۲). *تأثیر آموزش مهارت‌ها و راهبردهای یادگیری و مطالعه در یادگیری دانشجویان دانشگاه پیام نور و ثبات این تأثیر یادگیری پس از گذشت یک نیم‌سال*. پایان‌نامه دکترای چاپ نشده، دانشگاه علامه طباطبائی
- فتحی آشتیانی، علی. (۱۳۸۸). *آزمون‌های روان‌شناختی*. تهران: بعثت

کمتری استفاده می‌کنند. در تحلیل این فرضیه محققان تربیتی اعتقاد دارند، راهبردهای فراشناختی ابزارهای بسیار مهمی هستند که به‌وسیله آن‌ها یادگیرندگان قوی تحصیلی جهت نظارت بر راهبردهای شناختی و هدایت آن‌ها به‌منظور دستیابی به هدف‌های یادگیری از پیش تعیین شده استفاده می‌کنند. به دیگر سخن یادگیرندگان موفق از راهبردهای فراشناختی مانند تنظیم زمان و سرعت مطالعه، نظارت بر میزان یادگیری، طرح سوال در هنگام یادگیری، انتخاب مناسب راهبردهای شناختی و در صورت لزوم تغییر راهبردهای شناختی، ارزیابی مداوم از پیشرفت خود و پیش‌بینی زمان لازم برای مطالعه استفاده می‌کنند تا به هدف‌های رفتاری مورد لزوم دست یابند.

فرضیه سوم پژوهش مبنی بر این‌که بین دانشجویان قوی تحصیلی و دانشجویان ضعیف تحصیلی از لحاظ ویژگی‌های شخصیتی (روان‌رنجوری، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، سازگاری و وظیفه‌شناسی) تفاوت وجود دارد، مبرهن گردید دانشجویان قوی تحصیلی در مقایسه با دانشجویان ضعیف تحصیلی برون‌گراتر، سازگارتر، انعطاف‌پذیر و از وظیفه‌شناسی بالاتری برخوردار می‌باشند. نتیجه این فرضیه با تحقیقات مک‌گری و کاستا (۲۰۰۱، ۱۹۹۲) مایرز (۲۰۰۵) سیلورمن (۲۰۰۴) مک کوبی (۲۰۰۵) همسویی دارد. به بیان بهتر تحقیقات فوق نشان دادند، ویژگی‌های شخصیتی مانند انعطاف‌پذیری شناختی، اعتماد به نفس، خودباوری، سازگاری با محیط تحصیلی، وظیفه‌شناسی و داشتن روابط اجتماعی مناسب و سازگاری نقش اساسی در موفقیت انسان‌ها در بسیاری از عرصه‌های زندگی به‌خصوص در گستره تحصیل خواهد شد. به‌طورکلی تحقیقات فوق و دیگر تحقیقاتی که با این تحقیقات همگرایی دارد، از یک سو نشان می‌دهند یادگیرندگانی که نسبتاً برون‌گراتر و با محیط خانوادگی و اجتماعی سازگارتر هستند و از انعطاف‌پذیری شناختی بالاتری برخوردارند و نسبت به خود و دیگران احساس مسئولیت و وظیفه‌شناسی

- Myers, G.D. (2005). Self-efficacy and personality determinants in the academic performance of students. *Journal of educational psychology*. Vol; 23(3). 86-96.
- Mccrae, R.R.; Costa, P.T. (2001). Gender different in personality traits a cross culture. *Journal of personality and social psychology*. Vol; 8.321-332.
- Pintrich, R.P. (2003). The role of metacognitive knowledge in Learning, teaching and assessing. *Journal of curriculum studies*. Vol; 11.225-233.
- Saricoban, Avif. (2008). *The Effect of relationship Between Learning and teaching strategies on academic achievem.* Novitac-Royal, Vol; 2(2).162-175.
- Schunk, D.H. (2005). Self-efficacy, self-esteem and academic motivation education in the high school. *Journal of personality an social psychology*. Vol; 62(2).
- Silverman, H.P. (2004). Personality dimintions in the high school and Gifted students. *Journal for Education of the Gifted*. Vol;25(4).325-332.
- Skitha, H.D. (2002). Role cognitive and metacognitive strategies in the academic performance of high school. *Journal of educational psychology*. Vol; 35(1).132-141.
- Sternberg, R.G.; Bhana, K. (1996). Synthesis of research on the Effectiveness of intellectual skills programs: snake-oil Remedies or miracle curse. *Education leadership*. Vol; 44(2).60-67.
- Yapici, G.E.; Bada, E.(2004). Language learning strategies of EFL learners. *Enstitu Dergisi*. Vol; 13(2), 233-242.
- مای‌لی (۱۳۶۹). *ساخت، پدیدآیی و تحول شخصیت*. ترجمه محمود منصور. (۱۳۶۹). تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- ملازاده، جواد. (۱۳۸۱). *رابطه سازگاری زناشویی با عوامل شخصیت و سبک‌های مقابله‌ای در فرزندان شاهد*. پایان‌نامه دکترای چاپ نشده. دانشگاه تربیت مدرس
- گروسی فرشی، میرتقی. (۱۳۸۰). *رویکردهای نوین در ارزیابی شخصیت*. تیرنر: دانیال
- Betty, B.B. (1998). The application of the cognitive learning theory to instructional. *International Journal of instructional media*. vol; 2.254-262.
- Graham, Z.J. (2003). Learners Metacognitive belifes: A modern foreign langues case study Research in Education. *Journal of learning disabilities*. vol; 32(5).186-193.
- Hartman, H. Y. (2001). *Metacognitive in learing and in struction; theory*. Research and practice chaptor, Dor drecht, the rether Londs; Kluwer academic publishers. 33-68.
- Julie, M. (2001). Role cognitive and metacognitive skills in the learning. *Journal of curriculum studies*. Vol; 42(2).33-41.
- Lambert, M. A. (2000). *Ties for teaching: using cognitive and metacognitive teaching strategies in the classroom preventing school failure*. Vol;44,81-84.
- Lefransova, G.R. (1997). *Psychology for teaching wadsworth, international edition*.
- Livingston, J.A. (2005). *Effects of metacognitive instruction on strategy use of college students*. Unpublished menuscrypt, state university of new your's an Buffalo.
- Marsh, H.H. (2005). Relation between five-factor model of personality and academic performance. *Journal of educational psychology*. Vol; 84(5). 211-284.

Quarterly Journal of Educational Psychology

Islamic Azad University Tonekabon Branch

Vol. 3, No. 2, summer 2011, No 10

Journal of Educational
Psychology

Comparison of study strategies (cognitive and metacognitive and personality components in the girl's students of academic weak and strong of Mazandaran Payam Noor University.

Tarkhan Morteza^{1*}

1) Assistant professor, Department of psychology, Payam e Nour University

*Corresponding author: mttmaster20@yahoo.com

Abstract

The aim of this research was comparison of study strategies (cognitive and metacognitive) and personality components in the girl's students of academic weak and strong of Mazandaran Payam Noor University. The research method was the casual-comparative and research design was two groups. For sampling from among Mazandran Payam Noor centers, randomly selected center 5 and from each center, academic course 5 and from each course, student 8 of academic weak and student 8 academic strong. Thus, final sample were 200(5□5□8) girl's student of academic strong and 200(5□5□8) girl's student of academic weak. For assessment of study strategies used of cognitive and Metacognitive inventory and for assessment of personality components used of Neo short-form personality questionnaire. Dates analysis by using t-test for independent means showed that academic strong students in comparison of academic weak students not only of cognitive and metacognitive strategies more used but also academic strong student's exception of neuroticism components in the other personality components were more extraversion, more openness, more agreeableness and more conscientiousness. Results this research convergence with other researches. These in vestigations showed that study strategies and personality components effective role have in the students' academic achievement.

Key words: Study strategies (cognitive – Metacognitive), Personality components, academic strong and weak
